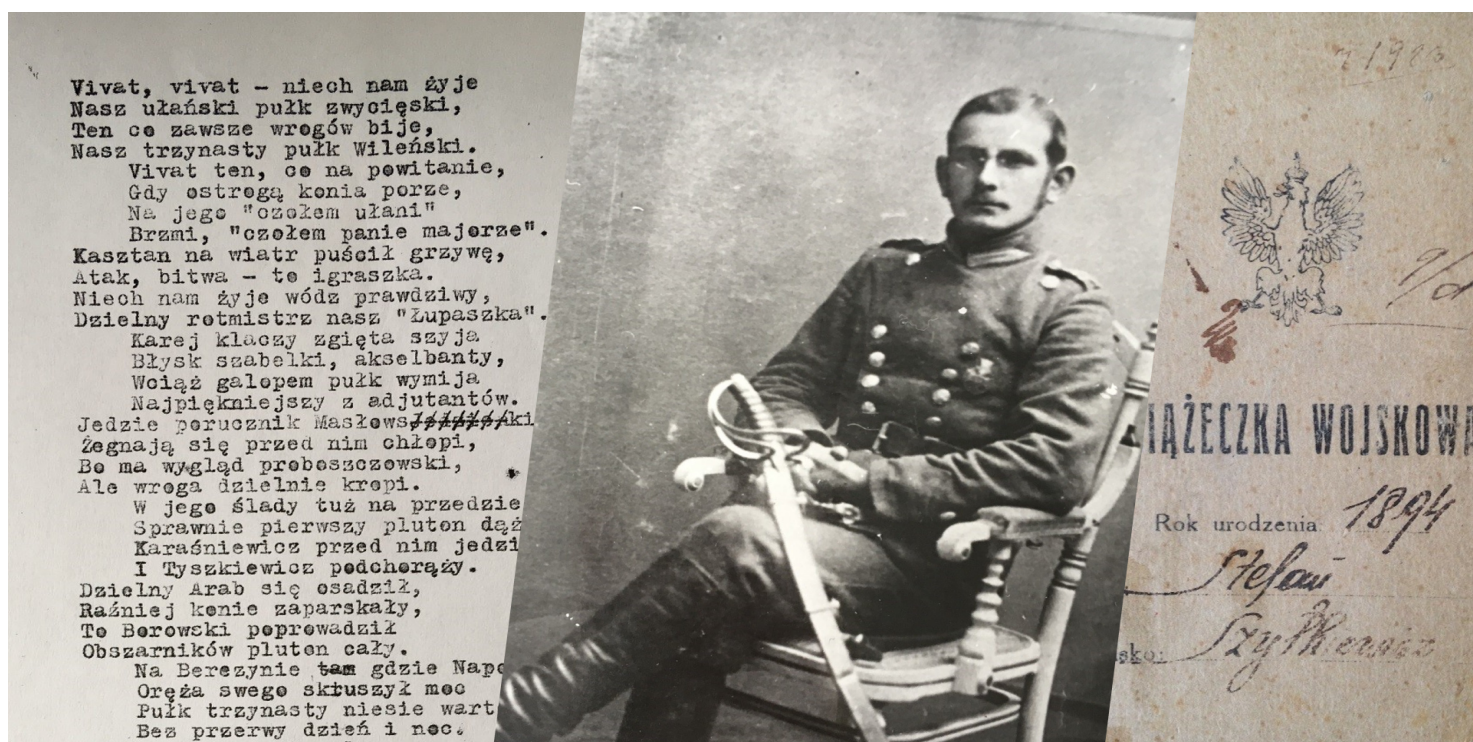

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/polskie-wojsko/23404,O-trzynastce-Dabrowskiego.html>

ARTYKUŁ

O „trzynastce Dąbrowskiego”

OKRES HISTORYCZNY

(1918-1922) Odrodzenie Niepodległej

Autor: DIANA MAKSIMIUK 25.09.2018

W 2018 roku obchodzimy jubileusz stulecia odzyskania niepodległości. Warto pamiętać, że w tym roku przypada także 100 rocznica powstania 13 Pułku Ułanów Wileńskich - jednej z najdłużej walczących formacji jazdy Wojska Polskiego w wojnie lat 1918-1920.

„Wrogów bije, swoich łupi, To trzynasty pułk niegłupi”

Początki 13 Pułku Ułanów Wileńskich związane są z tworzonymi jesienią 1918 r. przez Polaków – mieszkańców ziem litewsko-białoruskich – pieszymi i konnymi oddziałami samoobrony. Miały one za zadanie, z jednej strony, przygotować grunt dla Niepodległej po ustąpieniu niemieckich wojsk okupacyjnych, które pod koniec 1918 r. znajdowały się jeszcze na tych terenach, z drugiej zaś, walczyć z ciągnącymi ze wschodu wojskami bolszewickimi niosącymi obcą Polsce ideologię. Na czele tej inicjatywy, na mocy dekretu naczelnego wodza Józefa Piłsudskiego, stanął generał Władysław Wejtko.

Historyczne często szable po przodkach
zdjęte z naściennych kilimów, cywilne
płaszczki, futrzane czapy, szuby i bekiesze,
ponadto różnorodność koni, oporządzenie oraz
broń wojskowa mieszająca się z myśliwską,
musiały początkowo zastąpić umundurowanie
i uzbrojenie regularnego wojska

Przed świętami Bożego Narodzenia 1918 r., w podwileńskim majątku Pośpieszka należącym do kresowej rodziny Aleksandrowiczów, sformował się konny oddział, który 27 grudnia tr. przybrał nazwę 1 Pułku Ułanów Wileńskich. Od tego momentu rozrastał się za sprawą kolejnych ochotników i oddziałów do niego przystępujących. Zapewne wówczas żaden z kawalerzystów go tworzących nie miał pojęcia, że formacja stanie się w niedługim czasie jednym z najbardziej zasłużonych i bojowych oddziałów kawalerii Wojska Polskiego. Historyczne często szable po przodkach zdjęte z naściennych kilimów, cywilne płaszczki, futrzane czapy, szuby i bekiesze, ponadto różnorodność koni, oporządzenie oraz broń wojskowa mieszająca się z myśliwską, musiały początkowo zastąpić umundurowanie i uzbrojenie regularnego wojska. Pułk, po pierwszej swojej rewii przed polskim generałem Antonim Lisowskim w dniu 13 lutego 1919 r., otrzymał nazwę „Dywizjon Jazdy Wileńskiej”, by następnie, w czerwcu 1919 r., zostać przemianowanym na 13 Pułk Ułanów. Wówczas to, choć nieformalnie, używał on określenia „Wileński” i działał w regularnych strukturach odrodzonego Wojska Polskiego.

**„Wzrok ich dumny, mina pańska,
To trzynastka jest ułańska”**

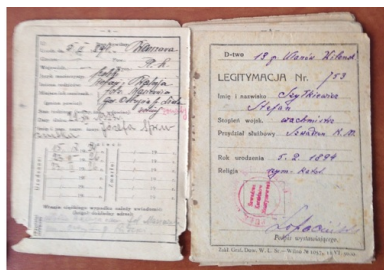
Zorganizowanie oddziału pod dowództwem majora Władysława Dąbrowskiego i jego brata rotmistrza Jerzego (słynnego „Łupaszki”) było znakomitym przykładem pospolitego ruszenia XX w. Do obrony Wileńszczyzny „konno i zbrojno”, stawili się wówczas arystokraci, ziemianie, mieszczaństwo, chłopcy, robotnicy, harcerze, studenci i uczniowie. W jego szeregach służyli obok Dąbrowskich m.in.: bracia Rudomino, Stankiewiczowie, Nawroccy, Łappa, Prosińscy, Aleksandrowiczowie, Strumiłło, Borowscy, Bohdanowiczowie, Platerowie, Brochoccy, Downarowiczowie, Łubieńscy, Mackiewiczowie, Fiedorowiczowie, Meysztowiczowie, Pacowie, Tyszkiewiczowie, Wańkowiczowie, Rusieccy. Wśród kilkuset ochotników znaleźli się książę Konstanty Drucki-Lubecki, baron Gustaw Hartingh i książę Eustachy Sapieha, co spowodowało nadanie jednostce żartobliwego miana „pułku paniczy”.

**plut. Stefan Szytkiewicz z 13.
Pułku Ułanów Wileńskich,
Masiewnia 1919 r. (IPN Bi 655/3)**

**Karty z książeczki wojskowej
wachm. Stefana Szytkiewicza z
13. Pułku Ułanów Wileńskich (IPN
Bi 655/2 t.1)**

**Karty z książeczki wojskowej
wachm. Stefana Szytkiewicza z
13. Pułku Ułanów Wileńskich (IPN
Bi 655/2 t.1)**

W gronie tym odnajdziemy także i młodego Witolda Pileckiego. Po reorganizacjach i kampanii 1919 r. uzupełniony pułk liczył około 900 szabel. Wtedy to (styczeń 1920 r.) dowództwo nad nim objął pułkownik Eugeniusz Ślaski, który po pół roku został z kolei zastąpiony przez podpułkownika Mściława Butkiewicza. Ten ostatni od drugiej, lipcowej ofensywy „czerwonych” prowadził „trzynastaków” aż do zawieszenia broni z Rosją

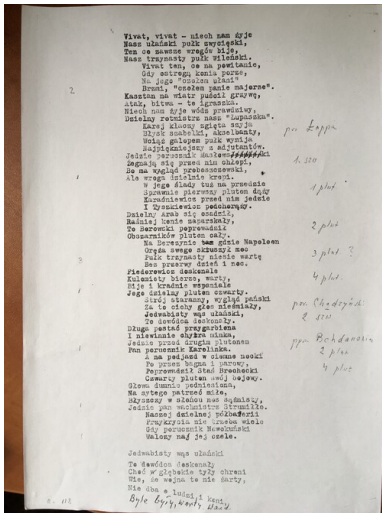
Sowiecką i zakończenia działań zbrojnych przeciwko Litwie Kowieńskiej podjętych w obronie polskich ziem kresowych.

„A trzynasty, choć różowy, Jednak w boju jest morowy”

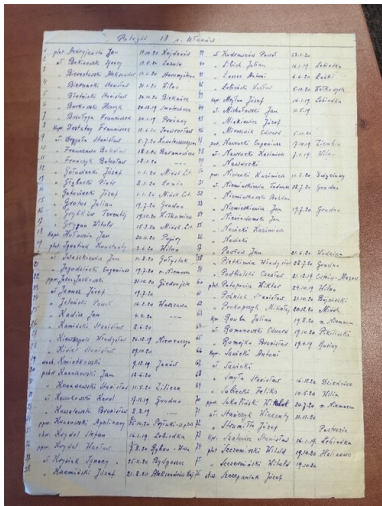
Już w listopadzie 1918 r. pewne było, że kwestią czasu jest, kiedy Niemcy opuszczą okupowane na wschodzie tereny. Szykowano się na to i na Wileńszczyźnie, do objęcia której pretendowali obok Polaków także Litwini i bolszewicy. Kiedy pod koniec grudnia dotarły informacje o zbliżających się do Wilna oddziałach Armii Czerwonej pułk wyszedł z miasta, aby powstrzymać sowieków nadciągających od strony Nowej Wilejki. Choć uległ przeważającej sile wroga zapisał się wówczas chlubnie na kartach historii wojny polsko-sowieckiej. Po tym wydarzeniu nie dając się rozbroić Niemcom w Białej Wacie w styczniu 1919 r. wraz z oddziałem piechoty liczącym 150 ludzi podjął działania partyzanckie, by w niedługim czasie zastąpić jako „Oddział majora Dąbrowskiego”. W podjętym na południe marszu formacja staczając liczne potyczki, biorąc jeńców i zdobywając broń doszła do Brześcia walcząc z sukcesem o to miasto z Niemcami. Pułk, już jako Dywizjon Jazdy Wileńskiej, wziął udział w działaniach zbrojnych, początkowo, Dywizji Podlaskiej, a następnie Litewsko-Białoruskiej wykonując w tym czasie udany zagon na Baranowicze. Kolejny zagon na tyły oddziałów sowieckich pod Mołodeczno wykonał po czerwcowej reorganizacji, w lipcu 1919 r. W dalszych walkach osiągnął rzekę Berezynę i działał w tym rejonie do końca roku. Kiedy w maju 1920 r. ruszyła ofensywa bolszewicka pułk wziął udział w kontrofensywie na Berezynę i Autę i do kolejnej, lipcowej ofensywy sowieckiej zajmował odcinek frontu w okolicach Dżisny. Cofając się przed wrogiem stoczył ciężką bitwę pod Janowem (25 lipca) a od sierpnia, po zwycięskiej bitwie warszawskiej, podążał za ustępującym nieprzyjacielem aż do Mińska kończąc swój szlak bojowy w listopadzie 1920 r. udziałem w walkach o Litwę Środkową.

„Zawsze dzielny i bojowy, To trzynasty pułk różowy”

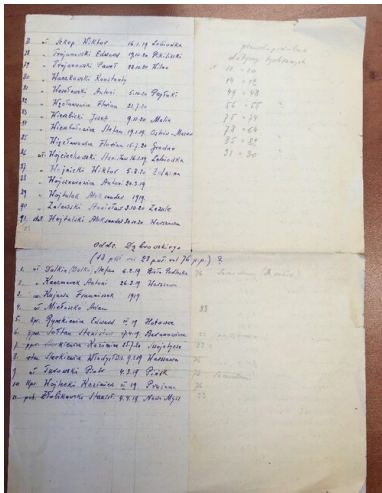
Swoistą wizytówką pułku, obok charakterystycznej barwy różowomalinowych otoków „imperiale rose” przejętej po carskim 2 Pskowskim Pułku Lejbdragonów Marii Fiodorowny, stała się sława bojowa, szalona odwaga oraz bezgraniczne umiłowanie Ojczyzny i polskości Kresów. Dowody bohaterstwa okazane na polach bitew oraz kilkanaście śmiałych zagonów wykonanych na głębokie zaplecze nieprzyjaciela spowodowały, że ułani wileńscy stali się obiektem ogromnej popularności i powszechnego uwielbienia na Wileńszczyźnie.

Wiersz „Vivat, vivat” wachmistrza Waleriana Meysztowicza, „o niektórych dowódcach wyższych i niższych 13. Pułku” znany też jako „Ballada o 13-tym Pułku Ułanów Wileńskich” (IPN Bi 655/1)

Lista poległych 13. Pułku Ułanów Wileńskich [b.d.] (IPN Bi 655/2 t. 2)

**Lista poległych 13. Pułku Ułanów
Wileńskich [b.d.] (IPN Bi 655/2 t.
2)**

COFNIJ SIĘ